

Характерното при краткосрочните отношения, независимо дали в моделите се включват сезонни променливи, е обстоятелството, че равновесието се възстановява най-вече под влияние на лаговете зависими променливи (БДС и БВП) и на лаговете “капиталови” променливи. Участието на променливите, с които се характеризира влиянието на “труда”, е символично. От общо 10 валидни комбинации с установени коинтеграционни отношения съществено влияние на трудовия фактор при краткосрочните отношения се отчита само в две от тях.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ В проведеното емпирично изследване с помощта на коинтеграционния подход и моделирането на корекцията на грешката се извършва проверка на валидността на различни комбинации на двуфакторната агрегирана производствена функция с участието на две променливи, характеризирани производството, шест променливи, отразяващи влиянието на капитала, и две променливи, отразяващи влиянието на труда. От 48 тествани комбинации се установява, че уникална равновесна дългосрочна връзка между производството и неговите детерминанти съществува в 6 комбинации, когато в моделите не се отчита влиянието на сезонния фактор, и в 4 комбинации с включване на фиктивни сезонни променливи. Шестте комбинации са с участието на БВП и БДС като резултативни показатели. Капиталът, изчислен по трите сценария, и бруто образуването на основен капитал се използват за измерване на капиталовия фактор и отработените човекочасове, които характеризират влиянието на труда. Получените резултати в тези комбинации показват, че в България през изследвания период е налице намаляваща възвращаемост на производството.

Четирите валидни комбинации с използване на фиктивни сезонни променливи във VAR-анализа включват БДС и БВП като резултативни показатели, потреблението на основен капитал и бруто капиталобразуването като показатели за капитала и броя на заетите лица и броя на отработените часове като показатели за труда. Когато в модела се включва бруто капиталобразуването, резултатите характеризират наличието на намаляващ ефект от промените в мащаба на производството. При комбинациите с потребление на основен капитал се установява нарастваща възвращаемост на производството, като най-съществен е приносът на труда, изразен с общия брой на заетите лица и броя на отработените човекочасове.

Параметрите пред корекцията на грешката при моделирането на краткосрочните зависимости са статистически значими и с очакван отрицателен знак. При комбинациите без отчитане на влиянието на сезонния фактор скоростта на възстановяването на дългосрочното равновесно състояние